

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quęstio secunda. Vtrum Deus sciat enuntiabilia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

ad creabilia, & non creabilia, quia precise considerati secundum suas proprias rationes transeunt solum secundum rationem in hac & in illa, & non secundum rem. Non enim transeunt in hac & in illa nisi tanquam in cognita & volita, & quantum precise pertinet ad rationem cognoscendi & volendi non transeunt aliter in ea, ergo prædicti actus considerati in deo secundum suas proprias rationes, non sunt ei ratio producendi immediate aliquid.

8. Quarta conclusio patet sic, conuertendo rationem prius factam, illud cuius actus transit in alterum, potest esse immediata ratio producendi alterum, sed inter illa de quibus nunc agitur, & quæ concurrunt ad productionem creaturæ quæ sunt scientia, voluntas, & potentia, sola potentia est illud cuius actus transit in alterum, ergo &c. Minor patet per diffinitionem potentie actiue, quæ ponit philo. 5. Meta. quod potentia actiua est principium transmutandi alterum secundum quod alterum, sicut enim hæc diffinitio est propria potentie actiue create, quæ supponit subiectum quod transmutat, sic ratio potentie actiue increate quæ nihil supponit est ratio producendi alterum secundum quod alterum. Hæc autem patet vnicuique ratione quæ talis est, quæ ordinem realem habent inter se & respectu actionis scientia, voluntas, & potentia, in illis in quibus differunt realiter, talem ordinem rationis habent inter se, & respectu actionis in deo, in quo solum differunt secundum rationem, sed in nobis in quibus tria prædicta differunt realiter, est talis ordo realis eorum respectu actionis, quod scientia est solum dirigens respectu actionis, voluntas verò inclinans ad agendum. Sed neutrum horum immediate elicit actionem per quæ res producitur, sed hoc tantum facit potentia motiua & executiua, ergo similis ordo secundum rationem est inter ista tria ut sunt in Deo, scilicet, quod scientia est dirigens, voluntas verò inclinans, & neutrum horum est immediata ratio producendi, sed solum potentia exequens.

9. AD ARGUMENTUM DICENDUM quod eo modo quo aliquid est causa, habet actum quo operatur vel cooperatur ad producendum effectum, scientia autem non est causa aliquid cuius immediata, sed remota, & solum per modum dirigentis, & ideo actus eius qui est scire non operatur, nec cooperatur immediate ad productionem alicuius rei, sed solum mediate & directiue, nec tamē oportet quod respectu omnium scitorum sit directiuum practice (hoc est ad operandum) sed eorum solum quæ subsunt voluntati inclinanti & potentie exequenti. Hæc enim tria concurrunt ad productionem cuiuslibet rei ab agente per intellectum, & liberè, essentia autem diuina & illa quæ sunt in ipsa non subsunt potentie diuine ut sint vel non sint, sed solum creaturæ, ideo &c.

QUESTIO SECUNDA.

Verum Deus sciat enuntiabilia.

Thom. 1. q. 14. ar. 14.

Secundo queritur verum Deus sciat enuntiabilia. Et videtur quod non, quia intellectus componendo & diuidendo format enuntiationem, sed Deus non intelligit componendo aut diuidendo, ergo non intelligit enuntiabilia.

2. Item illa sola cognitio est attribuenda Deo, in qua non est possibilis error, sed circa cognitionem enuntiabilium est possibilis error, non autem circa cognitionem simplicem quidditatum (ut patet ex tertio de anima) ergo sola cognitio simplicium quidditatum est Deo attributa.

3. IN CONTRARIUM est quod dicitur in psalmo, Deus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ, &c. Sed in cogitationibus hominum continentur multe enuntiationes & multi syllogismi, ergo Deus omnia talia nouit.

4. RESPONSIO. Dicenda sunt tria. Primum est, quod Deus habet cognitionem enuntiabilium. Secundum est quod non habet eam componendo & diuidendo sicut nos, & ex hoc tertio ostenditur quod scientia Dei non est discursiua. Primum patet dupliciter. Primo sic, Deus perfectissime nouit omnes res & omnium rerum habitudines, sed in habitudinibus rerum consistit ratio enuntiabilium, ex hoc enim quod res est eadem rei per se vel per accidens consistit ratio enuntiabilis secundum affirmationem, & ex eo quod res est diuersa à re, & nullo modo eadem consistit ratio enuntiabilis secundum negationem,

ergo Deus nouit omnia enuntiabilia tam affirmatiua, quam negatiua. Secundo sic, Deus scit quicquid est in potestate intellectus nostri, sed formare enuntiationem de enuntiabilibus est in potestate intellectus nostri, ergo Deus scit vtrumque (scilicet, enuntiationes & enuntiabilia.)

5. QUANTUM ad secundum considerandum est quid est intelligere componendo & diuidendo, & quæ est causa sic intelligendi, intelligere enim componendo & diuidendo non est solū intelligere composita, aut diuisa, quia hæc deus intelligit, tamē non intelligit per compositionem, aut diuisionem, oportet ergo hanc compositionem, aut diuisionem accipere ex parte intellectus ex quo non accipitur ex parte rei intellectæ: ex parte autem intellectus possumus hæc compositionem dupliciter intelligere, vno modo ut intellectus componens aliqua duo, ut animal cum asino, vel diuidens asinum ab homine ut hoc faciat duabus intellectibus realiter à se differentibus, & per sui aggregationem constituent tertiam, sicut dicitur quod totum scutum habens varios colores in suis partibus simul videtur per vnam speciem aggregatam ex multis, & hunc modum non credo esse verum, quia plures visiones non possunt simul esse in oculo, nec plures intellectiones simul in intellectu nostro naturaliter, & si essent non sufficerent ad componendum vel diuidendum inter aliqua, quia ut apparet ex secundo de anima cap. de sensu communi, oportet quod comparatio quorumcumque secundum conuenientiam, aut differentiam fiat per indiuisibile animæ, & indiuisibile operatione, & indiuisibile tempore. Alio modo & probabilius potest intelligi compositio & diuisio ex parte intellectus, ut non ponamus plures actus simul in intellectu facientes vnum per aggregationem, sed dicamus quod intellectus intelligens, componendo & diuidendo intelligit ea quæ componit aut diuidit vno actu simplici per essentiam, qui tamen virtute continet duos actus præcedentes, quibus seorsum intelligebamus hominem & seorsum animal vel asinum, propter quod talis actus dicitur compositus aut diuisus. Et ponitur simile, nos enim dicimus humidum & siccum esse qualitates simplices, molle autem qualitatem compositam, quæ tamē in essentia sua est æquæ simplex ut vultur alia, sed pro tanto dicitur composita, quia aliquo modo continet virtualiter humidum & siccum, in quantum enim molle facile cedit, retinet naturam humidam, in quantum autem terminatur termino proprio retinet naturam siccæ, & similiter in proposito, qui actus dicitur continet virtualiter duos præcedentes, ideo dicitur compositus, quæuis sit simplex in essentia sua.

Quocumque autem horum modorum dicitur intellectus intelligere componendo & diuidendo, constat quod causa sic intelligendi est debilitas & imperfectio virtutis intellectus, ex qua prouenit quod intellectus non intelligit vno actu, & simul quæcumque rei conueniant aut discoueniunt, sed intelligit diuersa intelligibilia diuersis actibus qui aggregantur ad constitutionem tertii, si ponatur primus modus intelligendi per compositionem & diuisionem, vel ex necessitate supponuntur tertio actui, qui eos virtualiter continet, & nisi illi præcessissent, iste tertius non esset: Ex hoc sic arguitur, intellectus qui vno actu & simul omnia intelligit, impossibile est quod intelligat componendo & diuidendo, sed talis est intellectus diuinus, ergo &c. & sic patet secundum.

6. EX EODEM apparet tertium, scilicet quod Deus non intelligit discurrendo, quia intellectus discurrens non simul omnia intelligit, sed ex noto venit in cognitionem ignoti, omnis enim discursus est propter non habitum, sed intellectus diuinus simul omnia intelligit, ergo non discurret. Item actus intelligendi discursiuus supponit actum intelligendi componentem & diuidentem, sicut compositio & diuisio supponunt indiuisibilitatem intelligentiam, cui ergo non conuenit intelligere componendo & diuidendo, ei non conuenit intelligere discurrendo, sed Deo non conuenit intelligere componendo & diuidendo, ut probatum est, ergo &c.

7. AD PRIMVM argumentum patet solutio, solum enim probatur quod Deus non intelligit enuntiabilia componendo & diuidendo, sicut intellectus noster, quod conuenit ei propter suam imperfectionem quæ à Deo longè relegata est.

8. Ad

Ad secundum dicendum quod omnium cognitio tam simplicium, quam enunciabilium est Deo attribuenda, quum hoc sit perfectio, sed modi includentes imperfectionem sunt ab eo relegandi, & ille circa enunciabilia est intelligere componendo & diuidendo, ex quo prouenit error, quum hoc sit ex imperfectione virtutis intellectuales, quae non statim perfecte attingit ad omnia quae possunt conuenire rei, vel disconuenire, propter quod hic modus Deo non conuenit.

QUESTIO TERTIA.
Vtrum Deus sciat futura contingentia.
Thom. 1. q. 14. art. 13.

TERTIO queritur vtrum Deus sciat futura contingentia. Et videtur quod non, quia omne scitum a Deo ex necessitate eueniet, sed nullum futurum contingens de necessitate eueniet, ergo nullum futurum contingens est a deo scitum, minor patet ex propriis rationibus terminorum, probatio maioris, accipiamus aliquod futurum scitum a Deo, puta quod Sortes curret cras, aut ergo necessario curret, aut possibile erit eum non currere, si necessario curret haberetur propositum, si non necessario, sed possibile est eum non currere, ponatur in esse, quia secundum regulam Aristotelis possibili posito in esse, quod sequitur non est impossibile: ponatur ergo in esse, quod Sortes non curret, sed Deus scit quod curret, ergo scientia dei fallitur, quod est impossibile.

Item omnis conditionalis, cuius antecedens est necessarium, & consequentia necessaria, & ipsam consequens est necessarium, sed haec est quaedam conditionalis si deus praesciuit A fore. A erit, cuius antecedens est necessarium, tum quia aeternum, tum quia praeteritum, & consequentia necessaria, quia oppositum consequentis non stat cum antecedente, ergo consequens est necessarium, & eodem modo arguam de quolibet futuro contingente.

Item ex maiore de necessario, & minore de inesse sequitur conclusio de necessario, vt dicitur primo priorum. Vnde sic, omne scitum a Deo, necessario est verum, sed A fore est scitum a Deo, ergo necessario est verum, quod A erit, & sic idem quod prius. Si dicatur quod haec est duplex, scitum a Deo necessario est verum, quia potest esse de deo & sic est vera & composita sub hoc sensu scitum a Deo inquantum scitum necesse est esse verum, vel potest esse de re, & sic est diuisa & falsa sub hoc sensu, id quod est scitum a Deo necesse est esse verum. Sed contra hoc arguitur sic, ista distinctio solum habet locum in formis separabilibus, siue quibus potest esse subiectum, non autem in formis inseparabilibus, nullus enim distinguit hanc, cygnum album possibile est esse nigrum, quia albedo non est separabilis a cygno, nisi secundum rationem, vnde quod non potest simul esse cum albo non potest simul esse cum cygno, sed esse praescitum est inseparabiliter conditio se habens ad omne futurum, ergo illa distinctio non habet hic locum.

IN CONTRARIUM est, quia illa quae fiunt ab agente libero & habente dominium sui actus possunt non fieri (haec enim est natura liberi arbitrii) sed multa fiunt ab agente libero, & habente dominium sui actus (vt merita & demerita nostra) ergo possunt non fieri, fiunt ergo contingentiter, sed talium Deus habet cognitionem, cum remuneret merita, & puniat demerita, & ab aeterno cognoscit ea antequam fiant, alioquin scientie eius aliquid accresceret, ergo Deus cognoscit futura contingentia.

RESPONSIO. ad solutionem huius quaestiones duo praemittenda sunt. Primum est, quid vocamus futurum contingens, & quot sunt modi futuri contingentis. Secundum est de modo cognoscendi contingentis.

QUANTUM ad primum sciendum quod antequam res sit in actu secundum esse suum existentem, solum habet esse in causis suis, & dicitur futura. Causarum autem inuenitur triplex gradus, quaedam enim sunt causae necessariae in se, & in ordine ad effectum, sicut est motus caeli in comparatione ad eclipses, & ad alios effectus, qui ex motu orbis necessario eueniunt, & effectus praesistentes in talibus causis sunt quidem futuri, sed non contingentis, imo sunt necessarii. Alii sunt causae quae non sunt necessariae saltem per comparationem ad effectus, vt eos necessario producat,

imò possunt non producere, & effectus praesistentes in talibus causis sunt futuri, & contingentis. Et horum est triplex differentia, quia quaedam causae contingentis determinatae sunt ad producendum suos effectus, vt frequenter, nec deficiunt nisi raro (vt quod homo generetur cum quinque digitis solum) hoc enim euenit vt in pluribus, raro autem euenit vt generetur cum pluribus, vel paucioribus quinque, effectus igitur talium causarum dum praesistent in eis sunt futuri & contingentis, sed quidam eorum sunt contingentis frequenter, quidam vero raro, alii vero sunt causae quae de se nullam habent determinationem ad hunc effectum producendum vel non producendum, sed indifferenter sese habent ad vtrumque, sicut est liberum arbitrium, vt fortes potest currere, vel non currere, & effectus praesistentes in talibus causis sunt futuri & contingentis ad vtrumlibet, sunt ergo in vniuerso futura contingentia quaedam frequenter, quaedam raro, quaedam ad vtrumlibet. Patet etiam quod contingentis ad vtrumlibet nunquam dicitur per comparationem ad causam agentem ex necessitate naturae, illa enim semper est determinata ad vnum, nisi impediatur quod fit vt raro, sed dicitur per comparationem ad causam agentem liberam, quae potest agere & non agere, quae vt fit nunquam aliquid producit, cum sit aequè indifferens ad opposita, propter quod quae ratione produceret vnum ad alterum. Quantum ad secundum, scilicet de modo cognoscendi contingentis, sciendum est quod contingens & quaelibet res alia potest cognosci dupliciter. Vno modo in causa sua. Alio modo in sua existentia. Alio enim modo cognosco de milite, quod debeat pugnare quando video eum armari, & alio modo quando video eum actu pugnare.

HIS SUPPOSITIS descendendum est ad quaestionem, circa quam primo inquiretur vtrum de futuris contingentibus possit haberi certa cognitio solum ex causis suis. Secundo vtrum Deus habeat cognitionem de futuris contingentibus secundum suam actualem & propriam existentiam, & tertio quomodo fiat certitudo diuina scientiae cum contingentia rerum.

Quantum ad primum dicunt quidam quod de contingente non potest haberi certa cognitio per causam suam, sed solum coniecturalis, quod probant sic, quicumque cognoscit rem aliquam per talem causam quae posita effectus vel res illa potest poni, vel non poni, non habet de illa rem certam cognitionem sed fallibilem & coniecturalem, sed qui cognoscit futurum contingens solum per causam suam cognoscit ipsum solum per talem causam quae posita adhuc contingens potest poni vel non poni, cum sit impediibilis, ergo &c. Et ideo dicitur quod si Deus haberet solum cognitionem de futuro contingente per causam suam contingentem & impediibilem, non haberet de eo certam cognitionem.

Sed istud non videtur, quia sicut ex causa necessaria sequitur effectus necessarius infallibiliter, sic ex causa impediibili determinata ad vnum si non sit impedita, sequitur effectus contingens infallibiliter, nisi quod haec infallibilitas est ex suppositione, prima autem est secundum se & absolute, & eodem modo a causa indifferente & impediibili si determinetur & non impediatur sequitur suus proprius effectus infallibiliter, igitur sicut in causa necessaria praecognoscitur effectus necessarius certa cognitione, sic cognita causa impediibili, & omnibus quae eam impediunt possunt, & insuper ea quae eam impediunt, vel non impediunt, certitudinaliter potest cognosci quis effectus eueniet et vel non eueniet & similiter cognita causa indifferente & impediibili si cum ea cognoscantur omnia quae eam determinare possunt & determinabunt, & omnia quae eam impediunt possunt & quae impediunt vel non impediunt, potest infallibiliter cognosci quis effectus eueniet. Nunc autem deus non solum cognoscit causam contingentem in se & absolute, quia sicut ea vel per eam non cognoscitur infallibiliter alii quis effectus nisi tantum coniectura probabili (vt bene dicit alii) sed cognoscit omnia quae eam determinare possunt & quae determinabunt, insuper cognoscit omnia quae eam impediunt possunt & quae impediunt vel non impediunt, ergo Deus in causa contingente sic cognita potest certitudinaliter cognoscere effectum futurum contingentem. Item deus non

coga